తండ్రి పోలిక

రాత్రి పది గంటలవేళ అనంతరావు చేతులు రెండూ వెనక్కు పెట్టుకొని వాకిలి వరండాలో పచారు చేస్తున్నాడు.

ఉదయము ఏడుగంటలకు కాఫీ త్రాగి ఇంటినుంచి బయటికి వెళ్ళిన కొడుకు అంతవరకూ ఇంటికి రాకపోవటము అనంతరావు మనసును కలచి వేస్తున్నది. కొడుకుమీద కోపము పుట్లకొద్దీ పెరిగిపోతున్నది. తలచుకొన్నకొద్దీ ముఖము జేవురించిపోతున్నది, ఒళ్ళంతా ఆవేశముతో వణికిపోతున్నది. ఎంతరాత్రి కయినాసరే ఇంటికి రాగానే అడగదలచిన నాలుగుమాటలు ముఖము మీదనే అడిగివేయాలన్న నిశ్చయానికి వచ్చి మరింత వేగముతో పచారుచేయటము మొదలుపెట్టాడు.

పదకొండు గంటలు కొట్టిన చప్పుడు వినబడ్డది. ఇక ఆనాటికి కొడుకు రాడేమో ననుకొని విసుగుదలతో వీధి తలుపులన్నీ భద్రముగావేసి అనంతరావు తన గదిలోకి వెళ్ళుతుండగా పెరటి త్రోవన ఎప్పుడు వచ్చాడో కొడుకు తల్లి చేత అన్నము పెట్టించుకొని తింటున్నాడు.

కొడుకు ప్రవర్తనవల్ల అనంతరావు మనసంతా చెదరిపోయింది. దానికితోడు కంటబడకుండా ఉండాలని చడీచప్పుడూ లేకుండా పెరటిత్రోవన వచ్చి తల్లిచేత అన్నం పెట్టించుకొని తింటున్నాడు కొడుకు. దీనితో తన రక్తమే తనపట్ల అంత శత్రుత్వము చూపుతున్నదన్న అనుమానము రూఢి అయింది. అతడి మనసంతా మంచువలె నీళ్ళు కారడము మొదలుపెట్టింది. జీవితములో ఓటమి ప్రారంభమయినదేమోనన్న శంకకలిగిన వెంటనే ఆవేశ మెక్కువయింది.

"శేఖరమ్! నీవు పగలంతా ముఖం తప్పించి తిరిగావు. అయినా నా ప్రశ్నకు జవాబు ఇవ్వవలసిన బాధ్యత నీమీద అట్లాగే ఉన్నది సుమా! విద్యావంతుడవయినందుకు ఇంతో అంతో విజ్ఞానాన్ని కూడా ఆర్జించావనుకున్నాను. అయితే నా ఊహ పొరపాటేనా?" అంటూ తన మనసులో రేగిన కలతనూ, కొడుకుమీద కలి

గిన ఏహ్యభావాన్నీ వ్యంగ్యార్థములో బైటికి అనేసి, అనంతరావు తన మనసును తేలికపరచుకోవటానికి ప్రయత్నించాడు.

ఇంతలో తల్లి కూర మారు వడ్డించబోయింది. శేఖరమే చెయ్యి అడ్డం పెడుతూ మంచినీళ్ళ గ్లాసు అందుకున్నాడు. 'కూర చాలా రుచిగా ఉంది నాయనా !' అంటూ తల్లి అట్లాగే నిలబడి వెయ్యబోయింది. 'పీటి రుచి నాకు తెలిసే సమయమా ఇది?' అంటూ శేఖరమ్ తల్లి కళ్ళల్లోకి చూశాడు.

'ఏమాటా మాట్లాడవేం?' అంటూ పొడిచినట్లు ప్రశ్నించాడు అంతలోనే అనంతరావు.

''నాన్నా! మీరు చెప్పినమాట నేను ఎప్పుడు వినలేదు? ఇప్పుడయినా వినటానికీ సిద్దంగా ఉన్నాను. కాని....ఈ ఒక్క విషయములో మన్నించండి నేను బాగా ఆలోచించుకొనే జవాబు ఇస్తున్నాను'' అన్నాడు శేఖరమ్ తలవంచుకొని.

''కాదురాబాబూ! మేము కట్నం కోసము ఆశపడుతున్నా మనుకుంటావేమో ఇతరుల ధనము నాకు తృణప్రాయము. మేము చూపించిన సంబంధము విషయములో అభిప్రాయపడిన దేమిటంటే గౌరవము గల కుటుంబమనీ వంశమర్యాదలు మంచివనీను.. తెలిసిందా? పెద్దవాళ్ళు ఇంతదూరము ఎందుకు చెప్తున్నారో కాస్త గ్రహించుకో__'' అన్నాడు కొద్దిగా హెచ్చించిన ధ్వనితో.

''నేను బాగానే ఆలోచించాను నాన్నా! మనసులు కలియనదే పెళ్ళి అనిపించుకోదని ఎంతమంది విషయములో మీరు అనలేదు? ఆ పిల్ల నాకిష్టములేదో అని నేను వెయ్యిసార్లు చెప్పాను. అయినా మీరు మళ్ళీ బలవంతం చేస్తున్నారంటే, నన్ను జీవితపర్యంతము బాధపడమనేగా మీఉద్దేశ్యం? ఈకాలంలో కూడా బలవంతపు వివాహాలు జరుగుతాయంటే మనకే కాదు మన దేశానికి కూడా అప్రతిష్ఠ. ఈ విషయంలో ఇంతకంటె నన్నెక్కువ వాగించరనుకుంటాను''. తలవంచుకొని భోజనప్పళ్ళెములో చూపుడువేలితో గీతలుగీస్తూ ఉదాసీనంగా పక్కకు జరిగాడు.

''అయితే నీవు స్వతంత్రుడవని ప్రకటించావన్నమాట. నిన్ను పెంచి పెద్దవాడిని చేసినందుకు మంచిబుద్ధి చెప్పావు. ఇంకా నీకు పెద్దచదువు చెప్పించి ఏమి చేమిటో చేదామని కలలుగంటున్నాను'' భుజము మీద వేసుకొన్న తువాలును రెండు

పార్లు దులిపి మళ్ళీ వేసుకున్నాడు అనంతరావు. గది చివరివరకు వెళ్ళి మళ్ళీ వచ్చాడు. కొడుకు ఇంకా పీటమీదనే కూర్చున్నాడు. తల్లిమాత్రము గోడకానుకొని నిలబడ్డది.

"అయితే నీవు స్వతంత్రుడవుగానే ఉండు" అంటూ గబగబా అడుగులు వేసుకుంటూ వెళ్ళి అనంతరావు తన గదిలో మంచము మీది పరుపు దులుపుకొని పడుకున్నాడు. శేఖరమ్ మీది కోపాన్ని ఎన్ని మాటల్లో వెళ్ళగక్కినా అతడి మనసు తేలికపడలేదు. కాగా మరింత భారంగాతోచింది; అనేక రకాలుగా బాధించ టము మొదలు పెట్టింది.

పెద్దకొడుకు – చేతికి ఎదిగినవాడు; అందులో చదువంతా ముగించుకుని సంపాదనకు సిద్ధంగా ఉన్నవాడు. వీడిని ఆదర్శంగా పెట్టుకొని మిగితా పిల్లలనంతా ఈ బాటన నడపాలని అనంతరావు ఆశించాడు. పెద్దకొడుకు వంశానికి తల్లివేరు వంటివాడని భావించి ఏ చిన్నలోపమూ లేకుండా పెంచాడు. శేఖరమ్‌లో ఉన్న ఉత్తమ గుణాలను చూసి పొంగిపోయేవాడు. ఒక్కొక్కసారి అతడి సంతోషము మేరలు దాటేది.

అనంతరావు మంచముమీదినుంచి లేచి, పడక కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. మిగతా పిల్లల గతేమిటని నొసలు కొట్టుకున్నాడు. తన కష్టము—ఇరవై రెండేళ్లు పడ్డ కష్టమూ వృథా అవుతుందా? అయితే గతేమిటి?" జుట్టు పీక్కున్నాడు; కళ్ళు నులుపుకున్నాడు. కుర్చీమీదినుంచి లేచి బల్లమీది పుస్తకాలన్నీ సర్దిపెట్టుకున్నాడు. కాలెండరులో తేది మార్చి కొత్తది పెట్టాడు.

అంతలో ఇంట్లో దీపాలన్నీ ఆర్పి కాంతమ్మ వచ్చింది. ఆమె మొదటి నుంచి బలహీనురాలు. అయినా వేళకు పని చేసుకొని మంచముమీద పడుకొం టుంది. యథావిధిగా వంటచేసి పిల్లలకూ పెనిమిటికీ వడ్డిస్తుంది. కొడుకు అటు వెళ్ళగానే, తన మంచము దగ్గరికివచ్చి పడుకోబోయింది. ఆమెను చూడగానే అనంతరావుకు ఆవేశ మెక్కువయింది.

"అటువంటి పనికిమాలిన వెధవకు నేను చూడకుండా అన్నం పెడుతు న్నావా? అయితే నీకూ వాడుచేసేపని ఇష్టమన్నమాట. మిగతా పిల్లలగతి ఆలో చించవన్న మాటేగా నీవు కూడా మన గతేమిటని ఎన్నడయినా ప్రశ్నించుకొ

న్నావా? వాటి వొక్కడిని చూసుకుంటే నీకు రేపటి సంగతి అక్కర్లేదు?" ఈ మాటలన్నీ విసురుగా అనేసి మళ్ళీ గదిలో దీపము పెట్టాడు అనంతరావు.

కాంతమ్మ నిర్ఘాంతపోయింది. అయినా తొందరపడదలచుకోలేదు. తను జవాబియ్యకపోతే ఆయన తగ్గుతాడనుకొని అప్పటినుంచీ నోరు కట్టేసుకొనే ఉంది.

"మాట్లాడవేం" అన్నాడు అనంతరావు ఆమె ముఖములోకి చూస్తూ.

"మాటపట్టింపులకూ, భోజనానికీ సంబంధం లేదనుకొని అన్నంపెట్టాను." అని దుప్పటి కప్పుకుంటూ పక్కకు తిరిగింది. "తాడు తెగేవరకూ లాగకూడదనుకొని, 'రారా నాయనా!' అన్నాను" అంటూ కళ్లు మూసుకొన్నది.

విసురుగా అనంతరావు కూడా తన మంచం దగ్గరికి వెళ్ళాడు దిండ్లన్నీ సర్దుకున్నాడు. ఒక మఫ్లరు తెచ్చి తెచ్చి తలకు చుట్టుకొని పడుకున్నాడు. అంత మెత్తగా ఉన్న పరుపుమీద అతడిదేహము ఆనలేదు. ఏదో పొడుస్తున్నది. ఎక్కడినుండో పొగలూ, సెగలూ తాకుతున్నాయి. ఆ బాధకొద్దీ కళ్ళుమూసుకునే తనలో తాను మాట్లాడుకోవడం మొదలు పెట్టాడు "నా జీవితంలో నేనెన్ని కష్టాలు పడ్డాను. నా స్థితికిమించి పిల్లలను పెంచాను. ఒకడు పైకివస్తే మిగతా వాళ్ళను వాడే సంరక్షిస్తాడనుకున్నానే! ఈ శేఖరాన్ని కిందికి దించకుండా కంటిలో పాప మాదిరిగా కాపాడానే. అటువంటివాడు కాస్తా భ్రష్టుడయిపోతున్నాడు. ప్రణయమూ ప్రేమా అని వల్లిస్తున్నాడు! ఏ పిల్లను పెళ్ళి చేసుకున్నా రంభలా కనబడుతుంది; ప్రేమ కూడా దానంతట అదే పుట్టుకొస్తుంది. ఎంతయినా శేఖరమ్ అనుభవము లేనివాడు. అయినా ఇతరులు చెప్పినప్పుడు వింటే ఎంత బాగుంటుంది? తండ్రి అనుభవాన్ని ఆదర్శంగా పెట్టుకొనే సదవకాశము లోకంలో ఎందరు కొడుకులకు లభిస్తుంది? తెలివిగలవాడు గాని వినియోగించుకోలేడు. ఈ పెళ్ళివల్ల శేఖరానికే కాదు. కుటుంబానికంతా నష్టము. ఈ నష్టానికి పరిహారము ఉండదు" అనుకుంటూ దొర్లటము మొదలుపెట్టాడు. ఆ దొర్లటంలో అతడికి ప్రస్తుతావస్థ అడుగునబడి నలభై అయిదు సంవత్సరాలనాటి చరిత్ర పైకి తేలి కళ్ళకుకట్టినట్లయింది.

* * * * *

అనంతరావు కప్పుడు సరిగ్గా శేఖరమ్ వయసే ఉంటుంది. బి. ఏ. చదువుతున్నాడు. ఎక్కడయినా ఉద్యోగములో ప్రవేశించి తమకు కాస్త ఆధారమవుతాడని తండ్రి సీతయ్యగారు గంపెడాశతో ఉన్నాడు. ఆడపిల్లల పెళ్ళిళ్ళవరకు

ఎదిగిన కుమారుడివల్ల సహకారము లభిస్తుందని ఆయన పొంగిపోయాడు.

అనంతరావు రెండవ సంవత్సరము బి.ఏ. లో ఉండగా వితంతు శరణాలయం మేనేజరు అప్పుడప్పుడు ఇతడిని పలకరిస్తూ ఉండేవాడు. మేనేజింగు కమిటీలో ఉన్నవారి నందరినీ పరిచయము చేశాడు. అనంతరావు తన తీరిక సమయాల్లో వాళ్ళతోచేరి కబుర్లు చెబుతూ ఉండేవాడు.

ఆ శరణాలయపు సహాయ కార్యదర్శి వయోవృద్ధుడు. అనంతరావు కనబడినప్పుడల్లా బాలవితంతువుల బాధలను గురించి కళ్ళకు కట్టినట్టుగా - హృదయం కరిగిపోయేటట్లు వర్ణించి యువకులే వాళ్ళను రక్షించాలని ఉద్బోధించేవాడు. అవన్నీ వినగా వినగా అనంతరావుకు ఆ ఆశ్రమములో ఉన్న ఒక వితంతువును వివాహమాడాలని హృదయం ఉరకలువేస్తూ ఉండేది. అతడి ఎదలో దేశభక్తి, సంఘ సంస్కారమూ పొంగి పొర్లిపోయేది. తా నొక్కడే కాదు. తన కాలేజిలో ఉన్న విద్యార్థులందరూ ఆ వితంతువులను వివాహమాడి సంఘాన్నీ, దేశాన్నీ ఉద్ధరించ కూడదా అన్న ఆవేశము కలిగేది.

అనంతరావు హృదయము సంస్కరణ కోసమని గంతులువేసేది, కాని ఆ శరణాలయములో ఉన్న వితంతువులలో కంటికినచ్చిన పిల్లనే వివాహమాడాలని పించేది కాదు. మేనేజరు 'నీ కంటికి నచ్చిన పిల్లను చూసుకోవయ్యా!' అని అంటున్న కొద్దీ 'ఎవరయితే నేమి?' అనేవాడు. ఆ రోజుల్లో అతడు ఎవరితో మాట్లాడినా వితంతువుల దుర్దశను గురించే - వితంతూద్వాహాలను గురించే.

తరువాత శీఘ్రకాలంలోనే అనేకమంది సంస్కర్తల సమక్షములో గౌరవనీయులైన అధికారుల సాన్నిధ్యములో కొన్ని వందలమంది ప్రేక్షకులు 'ఆదర్శ వివాహమ'ని కరతాళధ్వనులు చేస్తుండగా అనంతరావు, కాంతమ్మ అన్న వితంతువును వివాహము చేసుకొన్నాడు. వివాహము ఆ శరణాలయంలోనే అతిథ్యంగా జరిగింది. అనంతరావు ధైర్యసాహసాలను గురించి శబ్దవైచిత్రితో పెద్దలనేకులు గంభీరోపన్యాసములు చేశారు. ఎన్ని కబుర్లయినా చెప్పవచ్చు గాని కార్యాచరణకు పూనుకోవటము సామాన్యమా మరి! మొదట అన్నిటికీ సమ్మతించిన యువకు లెందరో ముహూర్తము రేపనగా మనస్థైర్యము సడలి పలాయనము చేసేవారు. అనంతరావు నిశ్చలమైన దీక్ష గలవాడు కనుక కార్యము సఫల మయిందని

సంభ్రమాశ్చర్యాలను ప్రకటించారు. అనంతరావు దంపతులను చాలామంది అభి నందించారు; సన్మానించారు; గౌరవించారు; ప్రశంసించారు.

కాంతమ్మా అనంతరావుల వివాహాన్ని గురించి పొగడని పత్రికలేదు. ఈ వార్త వాయుప్రసారము వలె పట్టణాలకూ పల్లెలకూ పాకిపోయింది.

పట్టభద్రుడయి అనంతరావు సెలవులలో వస్తున్నాడని ఇంటిదగ్గర తండ్రి ఎదురు తెన్నులు చూస్తున్నాడు. చాలా రోజుల నుంచీ అనుకుంటున్న సంబంధా లను కూతుళ్ళిద్దరికీ నిశ్చయించవచ్చునుకున్నాడు. వాళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు కాగానే కొడుక్కు కూడా ఒక అయినింటి పిల్లను చూసి ముడిపెడదామనుకున్నాడు.

ఆ ఉదయము రైతులతో మాట్లాడి వాళ్ళను సాగనంపి లోపలికి వస్తుండగా పెద్దక్షరాలతో అనంతరావు వివాహాన్ని గురించి ప్రకటించిన పత్రికను ఎవరో అయన చేతికి అందించారు. "ఫోటోలు కూడా ఉన్నాయి పూలహారాలతో" అంటూ వివరాలు చదువుదామని కళ్ళజోడు పెట్టుకొని చూస్తూనే గోడకు చేరగిల బడిపో యాడు; నిలువునా నీరయిపోయాడు.

ఈ వివాహఫలితముగా సీతయ్యగారి సంసారములో అనేక మార్పులు జరి గాయి. మాట ఇచ్చిన సంబంధాలు రెండూ తప్పిపోయాయి. బంధువు లందరూ బహిష్కరించారు. వృద్ధాప్యములో కలిగిన మనస్తాపము వల్ల సీతయ్యగారి ఆరో గ్యం చెడిపోయింది.

ఆకాలంలో ప్రౌఢా వివాహాలు ఆచారములో లేవు. కుమార్తెల వివాహ సమస్య వృద్ధుడిని పీడించటము మొదలు పెట్టింది అనంతరావు చేసుకున్న వివా హము వల్ల కలిగిన లోపాన్ని కప్పిపుచ్చ గలిగిన పెద్ద మొత్తాన్ని కట్నంగా ఇవ్వ గలిగిఉంటే సీతయ్యగారికి మంచి సంబంధాలు దొరికేవేమో! ఒకచేత్తో కంటినీరు తుడుచుకుంటూ వివాహయోగ్యతలేని ముదుసళ్ళకు తన ముద్దు కూతుళ్ళను కట్ట బెట్టవలసి వచ్చింది. తండ్రి దుఃఖాన్ని తమ దురవస్థను తలచుకొని తల్లిలేని ఆ ఆడ పిల్లలిద్దరూ ఎంత వ్యసనపడ్డారో దురూహ్యము.

వృద్ధాప్యములో తనకు మానసికాందోళన కలిగించిన కుమారుడిమీద వృద్ధు డికి మమకారము నశించలేదు. సంక్షోభజనితమైన కోపములో—ఏ దురనుమా

లతో నయినా జాబు వ్రాస్తే క్షమించమనీ ఒక్కసారి వచ్చి కంటికి కనబడమనీ అదే తనకు ప్రాణవాయువని బ్రతిమిలాడుతూ సీతయ్యగారు అనంతరావుకు జాబులు వ్రాశాడు. నిత్యమూ తపాలావాడు వచ్చేవరకు వాకిట్లో కర్రనానుకొని నిలువబడి వాడు తమ ఇంటిని దాటిపోగానే లోపలికివచ్చి కళ్ళు తుడుచుకొనేవాడు.

అంతలో వృద్ధుల కిచ్చిన కుమార్తెలలో రెండవఆమె వితంతువై తిరిగి తండ్రి దగ్గరికి చేరుకున్నది కుమారుడి కొరకు ఏడ్చిఏడ్చి దృష్టిమాంద్య మేర్పడిన సీతయ్యగారికి కుమార్తె వైధవ్యము కరువులో అధికమాస మయింది. స్థితిగతులు వివరించి ఎన్నిజాబులు వ్రాసినా అనంతరావు హృదయము కరుగలేదు.

తన సంతానపు వైఖరి తలచుకొని వృద్ధుడు కుమిలిపోయేవాడు. చివరకు సీతయ్యగారు తన జీవితములో అనంతరావును తిరిగి చూడలేకపోయాడు.

తన తండ్రి ఎంత గుణవంతుడు!

తన మీద ఆయనకెంత మమకారము!

వృద్ధాప్యములో తాను ఆయన నెంత దుఃఖపెట్టాడు!

అనంతరావుకు తండ్రి మాట తలపుకు రాగానే కళ్ళవెంబడి నీళ్ళురాలేయి. తానెంత కఠినుడు కాకపోతే తన యెడల అమితవాత్సల్యము చూపిన తండ్రి హృదయాన్ని బ్రద్దలు చేస్తాడు?

ఈ ఆలోచనతో అనంతరావుకు మరిగిన నూనెచుక్క ఒంటిమీద పడి నట్టుగా చురుక్కుమన్నది. ఈబాధలో మరొక భయంకరమైన విషయము స్మృతి పథాన మెరిసింది 'కొంపతీసి....తండ్రిని దుఃఖపెట్టడములో శేఖరానికి తనపోలిక రాలేదు కదా!'

పుండుమీద కారము చల్లితే మండినట్లు అనంతరావు హృదయము భగభగ మండిపోయింది.

(1962లో పద్మప్రియ ప్రచురణలవారు స్త్రీలకథానికలను 'కల్పన' పేరున చేసిన సంకలనములో చేర్చబడిన దీ కథ)